

Aan de buitenkant ziet het eruit als een rechthoekig bos in een open polderlandschap, maar binnen in ligt een eendenplas. Wat daar allemaal gebeurt? Dat weten maar weinigen.

Het is verboden terrein, zeker in het winterseizoen. Kooiker Bert Kooijmans uit Maasbommel en zijn hondje Desi maken soms een uitzondering.

Eendenkooi: het best bewaarde geheim van het Rivierengebied

6

'Bij mijn opa en vader kwam je er echt niet in. Dat was een doodzonde. Het was geheim wat er gebeurde', vertelt Kooijmans aan de keukentafel over de kooi, die je door het keukenraam in de verte ziet liggen. Maar vooral waren kooikers bang dat de eenden zouden schrikken van onbekende geluiden en geuren, en zouden wegvliegen. Dan miste je brood op de plank. Want laten we wel wezen, het kooien van eenden is een vorm van jacht. Hoe meer eenden je ving, hoe meer je verdiende.

Zijn opa kwam in 1903 vanuit Dreumel naar Maasbommel om op de kooi van baron Rijkevorsel van Kessel te gaan werken. Een mooie kooi met een plas van 1 hectare omzoomd door 5 hectare bos en vangpijpen op elke windrichting. Die vangpijpen zijn slootjes met daarover heen een net gespannen. Het kooien zit zijn familie in het bloed, al eeuwen. Hun achternaam verwijst er overduidelijk naar. Kooiman is de Brabantse benaming voor kooiker. Vroeger was het een gewaardeerd beroep. 'Je behoorde tot de

notabelen van het dorp. Later waren het juist de armeren.' Maasbommel en omstreken telde in Kooijmans' herinnering zo'n achttien, negentien kooien. Nu zijn het er nog acht en de meeste zijn in onbruik geraakt. Alleen die van hem, een mooie kooi in Dreumel en de bezoekerskooi van Staatsbosbeheer in Waardenburg worden nog onderhouden. 'Gelukkig', zegt Kooijmans, 'heeft mijn zoon interesse om onze kooi over te nemen.'

Onland

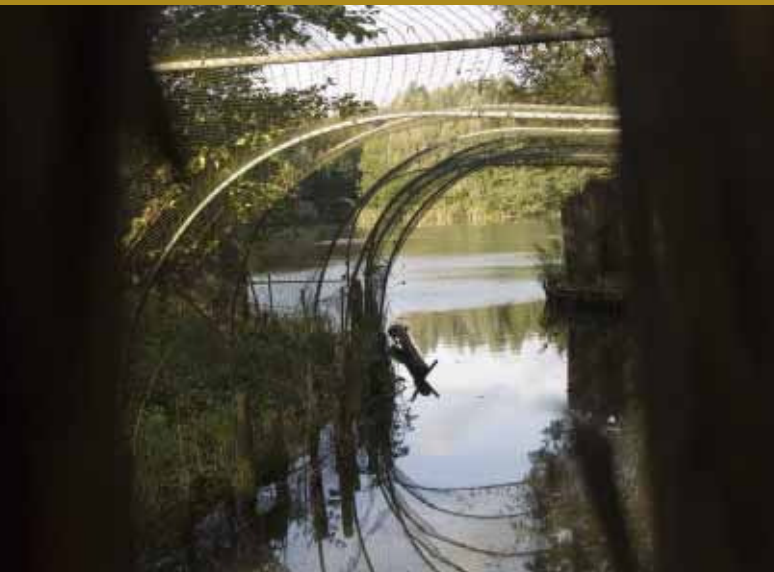
We gaan naar zijn kooi in De Zompen, een naam niets te raden overlaat. 'Eendenkooien lagen altijd op onland, slechte grond. Deze ligt 1,5 meter hoger dan het omliggende land, want vroeger stond het hier in de winter blank. Je moest er met de boot naar toe. Al dat water was natuurlijk wel aantrekkelijk voor eenden.'

We komen aan bij het kooikerhuisje, een hans-en-grietje-huisje met mos op het dak en een waterput ervoor. Hier worden

materialen bewaard en kan op de kachel eten worden opgewarmd. 'We roken hier ook wel paling die we in de plas vangen.' In zijn jeugd sliep Kooijmans er in de winter. 'In het weekend als het vroomocht ik met vader mee om de plas open te houden. We waren de hele nacht op de been. Eén uur op de boot om het ijs te breken en één uur slapen. Dat vond ik prachtig. Tegenwoordig pomp je gewoon met een dieselpomp warmer grondwater in de plas.'

Turfje voor de mond

Kooijmans geeft een demonstratie kooien met Desi, zijn raszuivere Nederlandse Kooikerhondje. We mogen niks meer zeggen. De eenden mogen ons ook niet ruiken en zeker niet zien. 'Als ik echt vang, stook ik de kachel op om de windrichting te bepalen. Dan weet ik welke vangpijp ik moet gebruiken, zodat de eenden me niet ruiken. Verder houd ik een turfje voor de mond. Je mag geen deodorant gebruiken of niks. Mijn vader droeg zelfs altijd dezelfde jas.'

Uit een groot vat schept hij wat voer in een zakje en loopt naar de rand van de vijver, waar enkele honderden zelfgepogefokte tamme eenden verblijven en zogenoemde staleenden, die 's nachts naar de uiterwaarden trekken om eten te zoeken en op hun terugweg wilde eenden meenemen. Want daar gaat het uiteindelijk om: het vangen van die wilde eenden. Vanachter de rieten schermen langs de plas fluit Kooijmans één keer. Gelijk beginnen de tamme en staleenden te snateren. Ze weten precies wat er gaat gebeuren. Dan komt Desi achter een scherm tevoorschijn, laat zich even aan de eenden zien, en verdwijnt weer achter een volgend scherm. Ook dit is een teken dat het voertijd is. Kooijmans gooit een handje voer over het scherm aan het begin van de pijp. Dat de eenden naar het voer in de pijp zwemmen, zie je door de kijkgaatjes in de schermen. De kooiker herhaalt het ritueel nog een paar keer: fluiten, hondje en een handje voer. Telkens een stukje verder in de pijp. Als het echt op vangen aankomt, laat het

hondje en de kooiker de wilde eenden als ze ver genoeg de pijp in zijn, schrikken. Ze vliegen door en denken te ontsnappen. Mis. De eenden belanden aan het eind in het vanghok. De tamme en staleenden niet. Die schrikken niet, blijven gewoon zitten en gaan als het voer op is terug naar de vijver.

Minder eenden

Hoeveel eenden zijn opa en vader vingen? Ook dat was vroeger geheim. Kooijmans is er wel heel open over. 'Toen ik in 1980 begon ving ik er jaarlijks 1500 tot 2000. In vijftien jaar liep het terug naar zo'n 400 tot 600. Vorig jaar waren het er nog maar 92. Net genoeg voor familie en vrienden.' Om de verdiensten hoeft het niet meer. Alleen al aan voer moet hij jaarlijks 2,5 ton graan kopen. Gelukkig krijgt hij subsidie voor landschapsonderhoud. Kooijmans komt bijna uit de kosten, doordat de oude baron weinig pacht rekent. Kooien is ook een tijdrovende passie. Zoveel tijd heeft Kooijmans niet naast

zijn baan. Daarom is hij erg in de nopjes met Bart van de Hurk, een gepensioneerde bedrijfsleider, die elke dag op de kooi is om eenden te voeren, rieten schotten te vlechten, hout te hakken. Elk jaar moet er bijna 1 hectare bos – vooral wilgen, elzen, essen en eiken – worden afgezet. Dan is er nog het vele maaierwerk. 'Zonder die man zou ik nergens zijn', zegt Kooijmans 'Voor hem kwam Woutje Daanen. Een echte veldman, klein en ondeugend. Hij is vorig jaar overleden.'

Tijdens het rondlopen schiet een haas weg en vliegt er een fazant op. De eendenkooi is de laatste jaren meer natuur- dan jachtterrein. 'Er zitten hier ontelbare vogelsoorten, wel vier uilensoorten.' Van de natuur weet Kooijmans steeds meer te genieten. De stilte, de reeën op het pad. Hij zit geregeld uren voor het kooikerhuisje. 'Als ik geen gezin had, zou ik hier best willen wonen.'